

עניינים תוכן

2	מבוא
2	סקירת ספרות
2	הספינה מקירינה
3	תכולת הספינה
5	סיכום
7	ביבליוגרפיה

מבוא

סחר היה כבר מראשית העת העתיקה אחת מהפעילות הבולטות של המין האנושי. ההתפתחות והאינטראקציה שבין האומות השונות התרחשו כתוצאה עקיפה של פעילות הסחר אשר נועדה לעזור למצב הכלכלי של העמים השונים. חלק מפעילות הסחר הזו התרחשה בים, ותיוכה בין אזורים מרוחקים מאוד מבחינה יבשתית¹. עבודה זו תבקש להתעמק בנושא הסחר הימי דרך בחינת מקרה בוחן של ספינה אחת אשר נמצאה בחופי יוון ואשר מתוארכת למאה הרביעית לפני הספירה. הספינה בה נעסוק בעבודה זו היא הספינה קיריניה. החפירה של ספינת קיריניה נתנה הזדמנות לחוקרים ליישום טכניקות חדשות של חפירה ושימור של חפצים אלו. הספינה הינה ייחודיות למחקר, שכן ספינות טרום רומיות הינם נדירות מאוד, והיא הספינה העתיקה ביותר אשר הצליחו להניח את ידינו עליה.

דרך בחינה של הספינה יכול ללמוד אותנו על המסחר אשר היה נפוץ באותה התקופה ועל דרכי התמודדות המסעות הימיים של המסחר בים באותה התקופה. שאלת המחקר אם כן תהיה:

מה ניתן ללמוד על המסחר במאה הרביעית לפני הספירה לפי תכולת הספינה.

הספינה מקירינה

הספינה מקיריניה הוא השם לספינה טרופה מהמאה הרביעית לפני הספירה אשר התגלתה בקיריניה הקרובה לקפריסין ומכאן שמה. הספינה התגלתה בשנת 1965 על ידי מדריך צלילה קפריסאי אשר מצא את הספינה בטעות. למרות שהוא מצא אותה בשנת 1965 הוא התקשתה להסביר את המיקום המדויק שלה וכך היא נשארה נטושה עוד שנתיים ועשרות צלילות נוספות אשר בסופן הצליחו למצוא את הספינה. לאחר מציאתה ערך במקום בו נמצאה חפירה ארכיאולוגית על ידי מייקל קצב בין השנים 1967-1969 והיא הוצאה מן המים לאתר שימור ולאחר מכן למוזיאון בקפריסין בו היא מוצגת עד היום².

כאמור לעיל, הספינה הייתה פעילה בסביבות המאה הרביעית לפני הספירה. החוקרים הניחו תחילה כי הספינה טבעה בשל סערה אשר גרמה לטביעת הספינה. בהמשך נוספה הטענה כי הספינה טבעה בשל ספינות פירטים אשר ביקשו לשדוד את הספינה ואת התכולה אותה היא הובילה. הסיבה לשינוי בפענוח של טביעת הספינה נובעת משום חנית אשר נמצאה תקועה בתוך גוף הספינה. לכאורה יכולה החנית הזו להיות חנית אשר שמשה את צוות הספינה בעת המסע שלה. אולם בירור מעמיק יותר של מיקום החנית

¹Jan p stronk. Sailing merchant ships, c.500-330 BC, TALANTA XXIV-XXV(1992-93). P 117

²Katzev M, Susan Womer. The Ancient Ship of Kyrenia, Beneath Cyprus Seas. *Great Moments in Greek Archaeology*. Ed. Pavos Valavanis and David Hardy. Oxford University Press, 2007

ונזקים אפשריים אשר קרו לספינה לימד את החוקרים כי מדובר היה בחנית אשר הביאה לנזק לספינה ומכאן שבידינו עדות אפשרית לטביעה של הספינה, וזאת היא הדעה המקובלת קיום בחקר הספינה³.

הסברה כי הספינה טובעה על ידי שודדי ים חוזקה בשל ממצאים אשר נמצאו בספינה עצמה. בכל ספינת סוחר מן התקופה ההיא היו לצוות הספינה עזרים מסוימים ששימשו אותם במהלך הסחר שלהם, כמו מאזן, משקולות למדידה של משקל ומטבעות סחר. עזרים אלו נעלמו מן הספינה ולא נמצאו. יחד איתם אבד גם מעל לטון של סחורה מתוך הספינה ולא נמצא לעולם. כל אלו עזרו לחזק את הסברה כי הספינה נשדדה ונבזזה זמן קצר לפני שטבעה⁴.

מצב הספינה באופן כללי לפני שהותקפה ככל הנראה, היה מצב לא טוב. הספינה הייתה דגם מתקדם של ספינות מסוגה והיא הייתה בשימוש כעשרים שנה לפני שהיא טבעה. עדות לכך ניתן למצוא בשברים אשר היו מצויים על גבי הספינה, ולא נגרמו מהטביעה עצמה, ואשר תוקנו על ידי זפת ועטיפת עופרת אשר נועדה למנוע מן המים לחדור לגוף הספינה⁵. צעדים אחרים, נגרמו על ידי צוות הספינה כדי למנוע מחדירת המים להתקיים. הפעילות הזו של חברי הצוות מעידה על כך שהספינה הייתה לא רק בגיל מתקדם אלא גם במצב פיזי לא טוב, אשר גרם לאנשי הצוות לעשות את ההתאמות שהם עשו. כל אלו וודאי זירזו את טביעת הספינה ובין אם היא אכן הותקפה ובין אם טבעה בשל מצבה הפיזי, המצב הקיים של הספינה לא עזר לה להתמודד עם הקשיים שהיא התמודדה עמם. הספינה נמצאה במצב טוב מאוד ביחס לספינות אחרות ומשום כך היא החוקרים אשר עסקו בחקר הספינה הזו היו מסוגלים ליצור שכפולים מדויקים של הספינה ובכך לסייע בהבנה של הסחר הימי באותה התקופה⁶.

תכולת הספינה

מתוך בחינה של מצב הספינה, הנסיבות שבה היא טבעה ומתוך המטען של הספינה נוכל ללמוד רבות על הסחר הימי של אותה התקופה. במרבית המקרים שבהם נמצאים ספינות טרופות בים התיכון הם נמצאו בשטח ימי סלעי אשר גורם לבלאי גובר של ספינות העץ. ליד קירינייה המצב שונה, ומי הים השקטים אשר מוגנים על ידי צמחיה הגנו על הממצאים השונים שהגיעו אלינו מן הספינה.

התנאים האידיאליים שבהם טבעה הספינה הביאו לכך שאנו יכולים ללמוד רבות מתוך התכולה של הספינה. מן המחקר אשר נערך בספינה אנו יכולים ללמוד כי הספינה אוישה על ידי צוות של ארבעה, אנשים חופשיים או עבדים. שיטת הבנייה של הספינה הייתה שיטה אשר נחשבת היום בזונית מבחינת השימוש בעץ אולם נכון לאז היא הייתה שיטה יעילה וזולה ליצור ספינות. כחלק משיטת הייצור הספינה הוטבעה במים למשך 24 שעות ולאחר מכן יובשה, ככל הנראה כדי להרגיל את העץ של הספינה למים ולמנוע מחדירות מים עתידיות

Katzev M, Susan Womer. The Ancient Ship of Kyrenia, Beneath Cyprus Seas. *Great Moments in Greek Archaeology*. Ed. Pavos Valavanis and David Hardy. Oxford University Press, 2007

ibid⁴

Jan p stronk. Sailing merchant ships, c.500-330 BC, TALANTA XXIV-XXV(1992-93). P132⁵

ibid P132⁶